

SöderFöräldrar informerar # 2/04

Ministern fick sig en läxa

SöderFöräldrar var med som arrangör för demonstrationen på Sergels torg under parollen "Investera i barn - satsa på framtiden" den 22 april. Före manifestationen träffade jag förskoleminister Lena Hallengren tillsammans med representanter från Barnverket, Läraförbundet och den nybildade föreningen Barnens bästa från Sundsvall. Tyvärr kom det inte så många människor som vi hade hoppats. Att välja 15.30 som samlingstid är givetvis dumt om man vill locka massor av folk, men bra om man vill träffa politiker och lämna över upprop.

Vi har tidigare försökt få till en träff med Hallengren, men ej fått någon respons. Med vår förhållandevis långa erfarenhet i den kommunala organisationen känns det som om vi har en hel del att berätta för vår minister i förskolefrågor. Tyvärr fick vi höra en del för oss gammal argumentation: Sveriges förskola är bäst i världen, föräldrarna är väldigt nöjda med förskolan i brukarundersökningar och barngrupperna fortsätter inte att öka. Att då få till stånd ett samtal som belyser de problem som uppstått efter nittioalets utarmning känndes viktigt och allmänbildande!

De 6 000 nyanställningar inom förskolan som regeringen budgeterat för till nästa år - och som Hallengren återkom till flera gånger - kompenseras inte på långa vägar all den personal som har försvunnit de senaste femton åren.

Hallengren fick höra hur det ser ut ute på flera av landets kommuner och vi vädjade om nationella riktlinjer för barngruppernas storlek. Problemet, som vi väl känner, är hur lätt det är att frågor som rör förskolan bollas mellan kommun, kommundelar, riksdag och regering. Läroplanen (lfpö98 finns på skolverkets hemsida) är nationell, men genomförandet ligger på kommunernas ansvar - och kommunerna kan i sin tur säga att förskolecheferna ska bestämma.

Vi letar fortfarande efter den förskolechef

som efter att ha övervägt barngruppens sammansättning, personalens utbildning, kompetens och erfarenhet, lokalernas utformning och utemiljöns kvalitet kom fram till att 21 barn (20 blöjbarn och personal) på en småbarnsavdelning är optimalt. Detta är verkligheten på en nyöppnad kommunal förskola i Vasastan!!! Vi vet alla att det är de ekonomiska ramarna som styr.

Att ge tillräckliga resurser för att kunna genomföra läroplanens mål är väl ett rimligt krav? På flera håll runt om i landet har man försökt använda sig av läroplanen som ett instrument för att anmäla kommunerna när de ej uppfyller kraven som ställs. Ännu har ingen lyckats. Arbetsmiljölagen omfattar de vuxna på förskolan och skolbarn, men inte de små barnen på förskolorna!!!

Detta är en fråga som SöderFöräldrar har drivit på länge och nu sa Hallengren att det arbetas på ett nytt förslag där även förskolebarnen omfattas av denna viktiga lagstiftning. Förhoppningsvis blir det då lättare att

ställa rimliga minimikrav på blnd annat bullernivå, utemiljö, inomhusluft etcetera.

Hallengren berättade också om att Skolverket håller på att ta fram ett nationellt måldokument, som ska vara till hjälp för kommunerna när de ska driva förskoleverksamhet. Detta dokument kommer att vara färdigt under nästa år.

SöderFöräldrar överlämnade ett brev till Hallengren under rubriken "Sveriges förskolebarn behöver dig!" Du kan läsa det i sin helhet på vår hemsida; www.rb.se/soderforaldrar. Vi uppmanar Lena Hallengren att ta plats i debatten och se till att förskolefrågorna prioriteras i regeringens arbete.

Hallengren meddelade också, som sagt, att de utlovade 6 000 förskolelärarna kommer under nästa år. Dock har förskolelärarna förvandlats till förskolepersonal och det blir 3 000 i första omgången.

Det finns anledning att återkomma!

Kajsa Aronsson, Ordförande

De minstas situation ett hot mot folkhälsan

Visste du att hjärnans tillväxt är kolossal under barnets två första levnadsår? Det händer mer då än någon under resten av livet! Inte så konstigt när vi tänker efter, med tanke på vilka färdigheter barnet utvecklar under denna tid.

Men detta faktum ställer stora krav på förskolan.

I slutet av mars var SöderFöräldrar och lyssnade när sfph (Stiftelsen för psykisk hälsa) höll föredrag under rubriken Små barn i dagens förskola - en fråga om psykisk folkhälsa.

Talare var Magnus Kihlbom, barnpsykiater och psykoanalytiker (tidigare överläkare vid Ericastiftelsen) och Charlotte Ugglå, förskolepsykiolog med lång erfarenhet bland annat här på Södermalm. Salen var närmast fullsatt och kvällen vara fullmatad med viktig kunskap.

Samspel utvecklar

Magnus Kihlbom betonade att hjärnans medfödda möjlighet att utvecklas bara sker genom ett konstant utbyte med omgivningen. Samspelet driver utvecklingen framåt. Även när det gäller kognitiva förmågor, som koncentration, minne, språk, perception, impuls-kontroll, är det viktigt att minnas att dessa utvecklas på emotionell grund.

Med den stora kunskap som finns i dag om det tidiga samspelet barn-vuxen, kan vi säga mer om de specifika krav som ställs på förskolan och den personal som möter 1-2-åringarna. De viktigaste är:

* Lyhördhet! Varje samspel med ett litet barn är unikt. Det kräver en stor känslomässig lyhördhet att fånga upp just detta barns känslor, behov.

* Att må bra! För att öppna sig för ett litet barns signaler (vara lyhörd) måste man själv må bra och tycka om sitt arbete. Barn är

mycket känsliga för emotionella signaler som stress och frustration. Personalen får alltså inte vara för trött, för irriterad, för utbränd... Detta kräver att personalen ges tid att reflektera samt att de känner sig uppskattade.

* Kontinuitet! Detta borde vara ett av förskolans viktigaste mål. Barnet måste känna igen sig och vara trygg med en vuxen. Så lite avbrott som möjligt (ständiga vikariebyten etc blir då ett hinder).

Trygghet ger kompetens

Man pratar i dag ofta om det kompetenta spädbarnet, som ser och uppfattar mer av omvärlden än man tidigare trott. Man måste dock minnas att detta är en kompetens inom ramen för en trygg relation. Vid oro måste barnet kunna få kontakt med den vuxne – annars faller kompetensen ihop platt.

Stress för att litet barn kan vara att inte få kontakt med en vuxen, att vara förvirrad eller orolig. Stress inverkar menligt på utveckling, inlärningsförmåga etc.

Ja, det finns skäl att prioritera de allra minsta förskolebarnen, 1-2 åringarna, allra högst. Men i dag pekar tyvärr mycket åt motsatt håll. Magnus Kihlbom varnade för den ”skolifiering” som kan märkas i styrdokument med mera. Pedagogisk kunskap och utvärderingsinstrument riktar sig alla till de lite större barnen. Förskolebarnen kallas elever.

Psykologi på undantag

Utvecklingspsykologi är ett krympande ämne på förskolläroarbetsutbildningen. Läroplanen talar ofta svepande om 1-5 åringar - men dessa har ju helt olika behov! De riktigt små barnen tenderar att glömmas bort i formuleringarna. Klumpas de sen ihop i alltför stora barngrupper finns det kanske risk att de glöms bort även i verkligheten? Det farliga med detta är inte bara att småbarnen får en tråkigare var-

dag, utan att deras känslomässiga och kognitiva utveckling kan ta stryk.

Men Magnus Kihlbom är inte pessimist, han tror förskolan kan vara en bra miljö som tar tillvara barns resurser, som hjälper dem utvecklas. Förskolan kan också vara ett bra stöd för föräldrar. Magnus Kihlbom betonade en finfin formulering i förskolans läroplan: ”verksamheten ska tillgodose varje barns behov”. Detta är verkligen ett ideal att sträva efter.

Barn, även i samma åldersgrupp, har olika behov och uttrycker dem på olika sätt. Risken är förstas uppenbar med stora grupper eller stora organisationer, som helst förutsätter att alla är lika. (När man nu ibland har samma rektor för ettåringar som för niondeklassare är det inte svårt att gissa vilka är det som kommer i kläm?)

Dags för ny förststugeutredning?

Charlotte Ugglå fyllde på med det positiva; Förskolepersonalen är ofta mer utbildad idag än förr och de stannar längre på sina jobb. De är bra på att uppmärksamma barnen och märker när någon inte har det bra. Barn visar när något inte står rätt till. Om de äter, leker och samspekar med andra så mår de bra!

Magnus Kihlbom avslutade med att föreslå en ny tvärpolitisk förststugeutredning, den förra gjordes i ett helt annat ekonomiskt läge. Skolverkets nya rapport visar (se här bredvid) visar att det i dag är kommunernas ekonomi som styr barngruppernas storlek. Kanske är det dags att hitta en bred politiskt förankring för en omprioritering. Att formulera explicita normer och kriterier så att föräldrar kan ställa politiker tillsvaret och för politiker själva som vill agera ansvarsfullt i denna fråga. Barnens psykiska hälsa och utveckling måste prioriteras oavsett ekonomi.

Granne med skulden? Ta ansvar!

Skuld var en fråga Magnus Kihlbom och Charlotte Ugglå båda kom in på under seminariet.

Skuldkänslor för att vi inte räcker till för våra barn, för att de är på förskolan för länge etcetera.

Skuldkänslor kan förlama. Men de är också värda att tas på allvar.

Det är föräldrarna som har ansvaret för sina barn. Om något inte verkar stå rätt till bör man ta reda på mer och eventuellt göra en förändring.

På frågan hur länge ett litet barn bör vara på

förskolan finns ingen generell svar. Det viktiga är att barnet har det bra där samt att föräldrarna själva orkar vara helhjärtat närvarande för sitt/sina barn resten av dagen. (Stäng av mobilen!)

Är du orolig? Ta din oro på allvar. Prata med personalen. Ta reda på hur det är. Fundera själv, är det något du kan ändra (arbets-tider och så vidare).

Vänd skuld i ansvar!

Kanonpris till förskolan

Sveriges Förskolor fick på internationella kvinnodagen ta emot TCO: s kanonpris, som är ett pris till någon som verkat för jämställdheten på ett förtjänstfullt sätt.

I motiveringen heter det: ”Priset går till en bransch som får högsta betyg av allmänheten. Föräldrar och barn är mycket nöjda med verksamheten. Den breda allmänheten har stort förtroende för förskolan.”

Grattis alla förskoleanställda. Visst är ni värda fina pris!

Massiv kritik från Skolverket

Det har gått fem år sedan förskolan fick sin läroplan. Nu har Skolverket gjort en första nationell utvärdering och kritiken är svidande.

Det fungerar inte alls så som man tänkt sig.

”Förskola i brytningstid” heter rapporten från Skolverket. Kanske skulle man kunna ge den en ny titel: Förskolans sammanbrott. För det är hård kritik som delas ut.

Det var riksdagen som beslöt att förskolan skulle ha en egen läroplan, ett syfte var att skapa en likvärdig förskola med hög kvalitet. Skolverket konstaterar att läroplanen blivit väl mottagen på fältet. Förskolan har fått högre status och pedagogerna har fått ett nytt verktyg att jobba med.

Men, konstaterar man också, läroplanen tycks inte ha haft någon betydelse när det gäller att satsa på förskolan ekonomiskt. Barngrupperna har stabiliserats på en historiskt hög nivå, speciellt i storstadsområdena. Skillnaderna mellan grupperna är stora, även inom enskilda kommuner. Och det är pengarna som styr hur stora grupper det blir. De sociala förutsättningarna i området där förskolorna ligger spelar ingen nämnvärd roll, inte heller personalens kompetens eller ambitioner.

Tak utan effekt

I de kommuner där man faktiskt satt tak för barngruppernas storlek, har taken satts så högt upp att det inte får någon större effekt. Andelen barn som är i behov av särskilt stöd ökar och här finns ett samband med stora

barngrupper: ju större grupper desto fler barn som behöver extra stöd.

När det gäller målet om likvärdighet är skillnaderna mellan olika områden oroväckande, menar Skolverket. Föga överraskande har man större problem med att uppfylla läroplanen i lågresursområden, där man bland annat har svårt att rekrytera kompetent personal och där behovet av särskilt stöd är större än i högresursområden. Trots det påverkar inte de lokala förutsättningarna gruppernas storlek, vilket strider mot läroplanen, där man slår fast att resurserna inte ska delas lika.

Prestationer bedöms

Det som oroar mest i Skolverkets rapport är ändå kanske hur läroplanen har kommit att påverka förskolans inriktning i stort.

Förskolan har haft som grund att inte bedöma eller mäta barns prestationer. I stället uttrycker man i läroplanen att barn i förskolan ska utveckla lust och nyfikenhet och få tilltro till sin egen förmåga.

Det man ser nu är däremot att det finns det förskolor som sätter upp direkta mål för vad barnen ska prestera vid vissa bestämda åldrar. Det blir tydligare inriktning på vad barnet senare ska klara av i skolan. Detta står i direkt strid med läroplanens intentioner. Skolverket menar att risken är att man i allt för hög grad kommer att fokusera på barnens eventuella brister, i stället för att se till vad förskolan erbjuder barnen.

Fotnot: Vill du veta mer om rapporten? Gå in på www.skolverket.se. Leta under fliken Publicerat.

NOTISER

Utredning om föräldrastöd

Statens Folkhälsoinstitut har fått i uppdrag att utreda hur staten kan stödja föräldrar för att förebygga psykisk ohälsa hos barnen. Slutrapport ska lämnas i december 2004.

Flera forskningsrapporter finns redan klara och ligger på www.fhi.se, under rubriken information om barn och föräldrar. Man har samlat in fakta om stödprojekt runtom i världen som följts upp på något strukturerat sätt. Likaså har man frågat föräldrar vilka typer av stöd de skulle vara intresserade av.

Det mest lyckosamma stödet verkar vara strukturerad undervisning i grupp om konflikthantering och allmän samlevnad.

Tydliga positiva effekter har påvisats och antalet barn med utagerande beteende har kunnat minska kraftigt med hjälp av sådant stöd till föräldrarna.

Det verkar troligt att utredningen kommer att föreslå att sådan undervisning erbjuds alla föräldrar med barn i förskolan. Andra former av stöd har också undersökts som stöd via föräldrasidor på internet och enskilt stöd.

Långt mellan inspektionerna

Sedan i fjol ansvarar stadens utbildningsförvaltning för att även kommunala förskolor inspekteras. Tidigare har detta bara gällt de privata alternativen.

Förskoleinspektionen syftar till att kartlägga förskolans arbetssätt och se hur den lever upp till läroplanen och stadens krav. Det framkom vid ett Förskoleforum i Katarina-Sofia i början av februari. På mötet medverkade två av stadens förskoleinspektörer för att berätta om sitt arbete.

Att genomgå en inspektion är en stor utmaning för en förskola, men som ofta får som effekt att personalen växer i sina yrkesroller, berättade inspektörerna. På grund av stor arbetsbelastning dröjer det dock en väldigt lång tid mellan inspektionerna. Det kan dröja sju år innan samma förskola åter inspekteras, enligt föreläsarna.

Mötet var dessvärre inte välbesökt, men för varje förskoleförälder finns mycket att hämta från inspektörernas arbete, både allmänt och specifikt för den egna förskolan. Förskoleinspektörernas rapporter är offentliga via Stockholms stads utbildningsförvaltning. Ta reda på om just din förskola har inspekterats!

Alarmerande ljudnivåer på dagis

En undersökning i skånska Vellinge visar att på en förskola har hela 20 av 44 anställda hörselskador. Vid mätningar, gjorda av kommunens företagshälsovård, kunde man på tre olika förskolor registrera mellan 78 och 88 decibel (jmf med 60 dB som rekommenderat snittvärde).

Efter detta minst sagt alarmerande resultat ska Arbetsmiljöinspektionen göra egna mätningar i åtminstone två av lokalerna.

Ansvariga politiker vill dock inte dra slutsatsen att det är arbetsmiljön som är skälet till hörselskadorna. Vi som tror annorlunda undrar förstås hur hälsan ser ut bland barnen.

Här är SöderFöräldrars nya styrelse!

SöderFöräldrars styrelse år 2004

Eftersom barn som bekant växer och blir äldre och börjar skolan, så händer det också att föreningens styrelsemedlemmar helt enkelt inte längre har barn inom förskolan.

Många har trots det, glädjande nog, dröjt sig kvar och engagerat sig i SöderFöräldrars styrelsearbete under en övergångsperiod.

I år är det **Maria Fritzell** och **Barbro Averin Markström** som vi tacksamt håller kvar i styrelsen trots att deras barn börjar 6-års till hösten.

Yasemin Bayramoglu kommer även i fortsättningen att sammanställa vårt infobladd, trots att hon ej längre är med i styrelsen och vår avgående kassör **Eva S Halén** kommer att vara sam-

mankallande för valberedningen.

Vi vill passa på att hälsa våra nya ledamöter extra välkomna:

Fredrik Westerholm
Katarina Lökke

Ordförande och vice ordförande är som föregående år:

Kajsa Aronsson

Jonas Nordling

Ny kassör: **Helena Wallgren/Sverker**

Hansson

Ledamöter sedan tidigare:

Lotta Frid

Viveka Palm

Eva K. Boström

Vi tackar också avgående styrelseledamoten **Anders Werner** för allt arbete han har ägnat åt föreningen under ett antal år.

Rapporter från förskoleforumen:

Barnen får betala när Nilsson leker Robin Hood

KATARINA-SOFIA:

Maten på förskolan stod högst upp på agendan vid senaste förskoleforumet.

Men viktigare än så är planerna på ett nytt fördelningssystem som kan drabba barnen.

Senaste förskoleforumet i Katarina-Sofia hölls den 20 april på förskolan Tjappan. Tema denna gång var mat i förskolan och matkonsulten Ellinor Moberg från Hushållningssällskapet var inbjuden för att berätta.

De politiker och tjänstemän som var med vid mötet var stadsdelsnämndens ordförande Ann Marie Engel (v), styrelseledamoten Agneta Emmervall (s), stadsdelsdirektören Olle Johnselius och Marianne Natéus, som är verksamhetschef för barn och ungdom.

Ellinor Moberg berättade att en undersökning från Trollhättan visar att ett barn av fyra är överviktigt. Hon betonade behovet av att föräldrar tänker på att barns matvanor grundläggs tidigt och att barnen får äta i lugn och ro på förskolan. Hon kom också med konkreta tips på hur man kan lägga upp måltiderna hemma.

Marianne Natéus berättade att Katarina-Sofia, via stadsdelens Agenda 21-samordnare, har erbjudit all kökspersonal i förskolorna en kompetenshöjande utbildning i matlagning med KRAV-märkta livsmedel. Nästan hälften av förskolornas kökspersonal har hittills deltagit. Utbildningarna kommer att fortsätta i höst.

Fördelningssystemet ses över

När Stockholms kommunfullmäktige fördelar pengar till stadsdelsnämnderna görs det utifrån ett så kallat resursfördelningssystem, som utgår från antalet invånare, ålderssammansättning, levnadsförhållanden och olika typer av behov i stadsdelarna.

Inför nästa år ska systemet ses över och en omfördelning av resurserna kommer att genomföras. Tanken är att pengar ska flyttas från vissa stadsdelar till

andra, som man tycker behöver mer resurser. De verksamheter som berörs är bland andra barn och ungdom (förskolor, skolor och fritidsgårdar), äldreomsorg och parkskötsel.

Synpunkter på förslaget till det nya fördelningssystemet håller på att inhämtas från stadsdelarna och beslut i frågan kommer att fattas i Stockholms stadshus i höst.

De kriterier som används för att mäta behovet av resurser inom barn och ungdom är t.ex. andelen barn med utländska föräldrar, hushåll med låg inkomst respektive låg utbildningsnivå samt långtidssjukskrivna i stadsdelen.

Orättvisa kriterier

Ann Marie Engel och Marianne Natéus berättade att de tycker att kriterierna för barn och ungdom inte är helt rättvisande. För att ge en korrekt bild av behoven inom Katarina-Sofia bör kriterier som till exempel andelen barn med särskilt stöd och hushåll där det finns större missbruk användas.

Föreningen SöderFöräldrar befarar att det nya systemet kan innebära att Katarina-Sofia, som är en av stadsdelarna som kan få minskade resurser, inte kommer att kunna leva upp till målet med minskade barngrupper inom förskolan. Här har det nämnts siffror som en minskning av anslagen till förskolan med 3,7 procent.

Skolborgarrådet Erik Nilssons förslag tycks bygga på tanken att det är barnen, inte de vuxna, i vissa områden som ska betala för behovet av större insatser på annat håll. Det kan inte vara rimligt. Det finns alltså anledning för oss ALLA att uppvakta våra folkvalda!

Ann Marie Engel berättade att minskade barngrupper fortfarande är ett prioriterat mål. Hon nämnde också att konstruktionen av den så kallade förskolepengen kommer att ändras, så att förskolorna får samma belopp för både ett- och treåringar samt för barn som har hel- respektive deltidsomsorg.

Dagisplats - var god dröj!

Den tionde mars var det förskoleforum på förskolan Nicolaigården i Maria-Gamla Stans stadsdel. Förskolans stödenhetsteam i Maria-Gamla Stan medverkade på mötet och berättade om sin verksamhet i vår stadsdel. Det är en grupp med bred tvärfacklig kompetens; inom stödenheten arbetar förskolepsykologer, en talpedagog, en resurspedagog, en specialpedagog samt en chef. Teamet samarbetar med barnläkare, BVC och förskolor.

Var tionde behöver stöd

Var tionde barn (50 barn) är i behov av stöd i Maria-Gamla stan. Personalen på förskolorna ansöker om stöd, någon från stödenheten kommer ut till förskolan och hjälper till att göra en handlingsplan för barnet. Stödenheten jobbar mycket med handledning till personalen.

De enskilda förskolorna kan också ansöka om stöd och hjälp från stödenheten. De betalar då en symbolisk summa och får hjälp i mån av tid.

Även här talade man om det planerade nya resursfördelningssystemet. I innerstan är det bara Maria-Gamla Stan som kommer att få ett totalt ökat anslag. Det ska dock fördelas med en minskning av 1.6 procent till förskolans anslag och med en höjning av grundskolans anslag med +2, 1 procent.

Lika förutsättningar låter bra, men hur kommer förskolorna att klara sig med ett minskat anslag i den redan ansträngda ekonomin???

Köerna består

Maria-Gamla Stan har ett växande barnantal och det står 400 barn i kö till förskolan. Vallöftet om minskade barngrupper har inte infriats och det kommer att dröja! Men Maria Palme (s) hyste en förhoppning att grupperna kommer att minska. Men när?, undrar vi.

Just nu håller stadsdelen på att öppna flera nya avdelningar (bland annat på Samariten - vilket mött stort motstånd bland föräldrar och personal) och ytterligare några planeras att öppna. I och med de växande barngrupperna får stadsdelarna pengar för nyöppningar. Det är svårt att hitta lämpliga och bra lokaler med gårdar som är anpassade för förskolebarn. Dessutom är lokalkostnaderna ofta mycket höga.

Slutligen berättades att Spira, en kommunal övergripande öppen förskola för adopterade barn och deras föräldrar, har öppnats på Drakenbergsgatan 43.